

Nr 30.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kungörelse om ändring i stadgan den 30 juni 1943 (nr 437) angående behandlingen av vissa vägfrågor; given Stockholms slott den 4 januari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till kungörelse om ändring i stadgan den 30 juni 1943 (nr 437) angående behandlingen av vissa vägfrågor (vägstadgan).

GUSTAF ADOLF.

Hj. R. Nilson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Bifall till i 1954 års statsverksproposition framlagt förslag till förenkling av anslagstekniken beträffande de statliga väg- och broinvesteringarna på driftbudgeten föranleder vissa ändringar i vägstadgan. Allmänna vägar föreslås skola bli av tre slag, nämligen dels *riksväg*, d. v. s. sådan väg, som är av synnerlig betydelse för den genomgående, långväga samfärdseln, dels *länsväg*, vartill hänföres annan väg än riksväg och ödebygdsväg, dels ock *ödebygdsväg*, som bibehåller sin nuvarande bestämning. Flerårsplaner skall i fortsättningen upprättas för byggande av riksvägar, nyanläggning av länsvägar, nyanläggning av ödebygdsvägar samt ombyggnad av länsvägar och ödebygdsvägar. Slutligen föreslås att i fråga om förbättringsarbete — även om detta ej är av mindre omfattning — eller mindre omlägningsarbete undantag från eljest gällande krav å fastställelse m. m. av arbetsplan må kunna medgivias även i det fall, att företaget är upptaget i flerårsplan.

Förslag

till

Kungörelse

om ändring i stadgan den 30 juni 1943 (nr 437) angående behandlingen av vissa vägfrågor (vägstadgan).

Härigenom förordnas, att 1, 2, 5, 8 och 26 §§ stadgan den 30 juni 1943 (nr 437)¹ angående behandlingen av vissa vägfrågor skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

1 §.

Allmänna vägar äro av tre slag:
a) *huvudväg*, vartill hänföres väg, som är av synnerlig betydelse för den genomgående, långväga samfärdseln eller som eljest är av stor vikt för den allmänna samfärdseln mellan eller till huvudorter i ett län eller för förbindelsen med dylika orter i andra län;

b) *bygdeväg*, varmed avses annan väg än huvudväg och ödebygdsväg;

c) *ödebygdsväg*, varmed — — — och bebyggande.

2 §.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bestämmer, på framställning av länsstyrelse eller efter länsstyrelses hörande, vilka vägar som skola anses såsom huvudvägar. Dock skall fråga om viss vägs hänförande till huvudväg, i händelse av meningskiljaktighet mellan länsstyrelse samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hänskjutas till Konungens avgörande.

(Föreslagen lydelse.)

1 §.

Allmänna vägar äro av tre slag:
a) *riksväg*, vartill hänföres väg, som är av synnerlig betydelse för den genomgående, långväga samfärdseln;

b) *länsväg*, varmed avses annan väg än riksväg och ödebygdsväg;

c) *ödebygdsväg*, varmed — — — och bebyggande.

2 §.

Med ledning av förslag, som uppgjorts av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på framställning av länsstyrelse eller efter länsstyrelses hörande, bestämmer Konungen eller, där Konungen så förordnar, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vilka vägar som skola anses såsom riks- vägar.

¹ Senaste lydelse av 5 och 8 §§, se SFS 1952:238.

(Gällande lydelse.)

5 §.

Finner länsstyrelsen, att vägen icke är av den betydelse, att den må byggas såsom allmän, eller att företaget, vid jämförelse med andra ifrågasatta arbeten, icke är av den angelägenhetsgrad, att medel till detsamma kunna påräknas under de närmaste åren, skall ansökningen avslås, där ej annat föranledes av vad i andra stycket sägs. Eljest skall frågan, om företaget bör komma till stånd, prövas vid uppgörande av flerårsplan för arbeten av det slag, vartill företaget hör, eller vid upprättande av sådant förslag, som i 14 § avses. För sådant fall skall länsstyrelse, där fråga är om annan väg än *huvudväg*, pröva, huruvida företaget är av den angelägenhetsgrad, att arbetsplan beträffande detsamma bör omedelbart upprättas. Avser ansökningen *huvudväg*, hänskjutes frågan om upprättande av arbetsplan till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Där synnerliga — — — närmaste åren.

8 §.

För att tjäna till ledning vid fördelningen av de medel, som beviljas för olika vägbyggnadsändamål, skola för varje län i mån av behov upprättas och fastställas flerårsplaner för

- a) byggande av *huvudvägar*;
- b) ombyggnad av *bygdevägar* och *ödebygdevägar*;
- c) nyanläggning av *bygdevägar*;
- d) nyanläggning av *ödebygdevägar*;

(Föreslagen lydelse.)

5 §.

Finner länsstyrelsen, att vägen icke är av den betydelse, att den må byggas såsom allmän, eller att företaget, vid jämförelse med andra ifrågasatta arbeten, icke är av den angelägenhetsgrad, att medel till detsamma kunna påräknas under de närmaste åren, skall ansökningen avslås, där ej annat föranledes av vad i andra stycket sägs. Eljest skall frågan, om företaget bör komma till stånd, prövas vid uppgörande av flerårsplan för arbeten av det slag, vartill företaget hör, eller vid upprättande av sådant förslag, som i 14 § avses. För sådant fall skall länsstyrelse, där fråga är om annan väg än *riksväg*, pröva, huruvida företaget är av den angelägenhetsgrad, att arbetsplan beträffande detsamma bör omedelbart upprättas. Avser ansökningen *riksväg*, hänskjutes frågan om upprättande av arbetsplan till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Där synnerliga — — — närmaste åren.

8 §.

För att tjäna till ledning vid fördelningen av de medel, som beviljas för olika vägbyggnadsändamål, skola för varje län i mån av behov upprättas och fastställas flerårsplaner för

- a) byggande av *riksvägar*;
- b) nyanläggning av *länsvägar*;
- c) nyanläggning av *ödebygdevägar*; samt
- d) ombyggnad av *länsvägar* och *ödebygdevägar*.

(Gällande lydelse.)

- e) byggande av broar; samt
f) vägbeläggningar.

Flerårsplan skall ——— Konung-
en härom.

26 §.

Med avseende — — — över ar-
betsplanen.

Är fråga om *mindre, i flerårsplan
ej upptaget omlägnings- eller för-
bättringsarbete* och har ägare av
fastighet, av vilken mark skall ta-
gas i anspråk för företaget, genom
skriftlig handling upplåtit vägrätt
till marken, må företaget, om av om-
ständigheterna klart framgår att det-
samma icke kan lända någon till
förfång, efter vägförvaltningens i
länet beprövande utföras utan att
på sätt i 20, 22 och 24 §§ stadgas
yttranden över arbetsplan infor-
drats och avgivits eller planen blivit fast-
ställd.

(Föreslagen lydelse.)

Flerårsplan skall ——— Konung-
en härom.

26 §.

Med avseende — — — över ar-
betsplanen.

Är fråga om *förbättrings- eller
mindre omlägningsarbete* och har
ägare av fastighet, av vilken mark
skall tagas i anspråk för företaget,
genom skriftlig handling upplåtit
vägrätt till marken, må företaget,
om av omständigheterna klart fram-
går att detsamma icke kan lända
någon till förfång, efter vägförvalt-
ningens i länet beprövande utföras
utan att på sätt i 20, 22 och 24 §§
stadgas yttranden över arbetsplan
infor-
drats och avgivits eller planen
blivit fastställd.

*Denna kungörelse träder i kraft
den 1 januari 1955.*

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Statsrådet Hjalmar Nilson anmäler fråga om vissa ändringar i stadgan angående behandlingen av vissa vägfrågor (vägstadgan) samt anför.

Gällande bestämmelser m. m.

Jag vill till en början lämna en kort redogörelse för innehållet i de gällande bestämmelser i vägstadgan, om vilka här är fråga.

Enligt 1 § vägstadgan är allmänna vägar av tre slag, huvudväg, bygdeväg och ödebygdsväg. Till huvudväg hänföres väg, som är av synnerlig betydelse för den genomgående, långväga samfärdseln eller som eljest är av stor vikt för den allmänna samfärdseln mellan eller till huvudorter i ett län eller för förbindelsen med dylika orter i andra län. Med bygdeväg avses annan väg än huvudväg och ödebygdsväg. Med ödebygdsväg förstås väg, som till avsevärd längd sträcker sig över fjäll, genom skogar och genom glest befolkade trakter och som, ehuru den icke prövas nödig för den allmänna samfärdseln, likväl är till synnerligt gagn för det allmänna såsom ägnad att främja landets uppodlande och bebyggande.

Vilka vägar, som skall anses såsom huvudvägar, bestämmer enligt 2 § vägstadgan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Fråga om viss vägs hänförande till huvudväg skall dock vid meningsskiljaktighet mellan länsstyrelse och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hänskjutas till Konungens avgörande.

I praktiken skiljer man i fråga om huvudvägar mellan rikshuvudvägar och länshuvudvägar. Kungl. Maj:t bestämmer, vilka vägar som skall anses såsom rikshuvudvägar.

I 5 § första stycket regleras, såvitt nu är i fråga, förfarandet vid den på länsstyrelsen ankommande prövningen av frågan om upprättande av arbetsplan till ett vägbyggnadsföretag. Härvid göres viss skillnad mellan huvudväg och annan väg än huvudväg.

För att tjäna till ledning vid fördelningen av de medel, som beviljas för olika vägbyggnadsändamål, skall enligt 8 § för varje län i mån av behov upprättas och fastställas flerårsplaner för byggande av huvudvägar,

ombyggnad av bygdevägar och ödebygdsvägar, nyanläggning av bygdevägar, nyanläggning av ödebygdsvägar, byggande av broar samt vägbeläggningar. Sådan plan skall avse fem år och normalt förnyas vart tredje år. Flerårsplan upprättas av länsstyrelsen. Över planen skall vägnämndernas och länsvägnämndens yftranden inhämtas. Planen fastställs av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller om denna anser jämkningar i planen erforderliga av Kungl. Maj:t.

Innan väg bygges, skall enligt 15 § lagen om allmänna vägar (i fortsättningen kallad väglagen) arbetsplan upprättas och, efter utställelse för granskning, fastställas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller — om styrelsen är av annan mening än länsstyrelsen — av Kungl. Maj:t. Utställelse och fastställelse erfordras dock ej i fråga om sådant förbättringsarbete eller mindre omlägningsarbete, som ej kan antagas lända till förfång för fastighet, vilken beröres av vägföretaget, eller för nyttjanderätts- eller servitutsrättshavare. I 26 § andra stycket vägstadgan har emellertid de arbeten, som under förutsättning att de ej länder någon till förfång må utföras utan att arbetsplan fastställts för desamma, av Kungl. Maj:t i så måtto begränsats på ett snävare sätt, att de endast får avse mindre omlägnings- eller förbättringsarbete, som ej är upptaget i flerårsplan.

Förslag.

I sin skrivelse den 31 augusti 1953 med förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1954/55 i vad avser vägväsendet har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* till behandling upptagit bl. a. frågan om förenkling av anslagstekniken beträffande de statliga väg- och broinvesteringarna på driftbudgeten. Förslaget, för vilket närmare redogörelse lämnats i årets statsverksproposition (bil. 8, pt 9), vartill jag torde få hänvisa, går i korthet ut på en koncentration av anslagsanvisningen under vissa förutsättningar till ett enda anslag, benämnt Vägbyggnad. I anslutning härtill skulle den ändringen vidtagas i vägstadgan, att dess begrepp allmänna vägar uppdelades i endast riksvägar, omfattande de nuvarande rikshuvudvägarna, samt länsvägar, motsvarande de nuvarande länshuvud-, bygde- och ödebygdsvägarna. Blott tre femårsplaner skulle upprättas, en för byggande av riksvägar, en för byggande av länsvägar och en för byggande av speciella storbroar. Styrelsen har vidare utarbetat förslag till i anslutning härtill erforderliga ändringar av 1, 2, 5 och 8 §§ vägstadgan.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i samband därmed jämväl föreslagit ändring av 26 § vägstadgan i fråga om fastställande av arbetsplan beträffande omlägnings- och förbättringsarbeten. Styrelsen har härutinnan anfört, att då kostnaden för ett förbättringsarbete på grund av den tunga trafikens krav numera mången gång kan uppgå till betydande belopp, detta i sådant fall bör i vad avser angelägenhetsgraden jämföras med

andra planerade vägföretag och därför upptagas som särskilt företag i flerårsplan. Enligt gällande bestämmelser i vägstadgan skulle därvid fastställelse av arbetsplan för dylikt företag under alla förhållanden behövas. Härigenom komme arbetsbördan för såväl styrelsen som vägförvaltningarnas projekteringspersonal att öka i sådan omfattning, att personalförstärkning för ändamålet bleve erforderlig. Då det måste anses angeläget, att det administrativa förfarandet ej i något fall göres mera omständligt än nödigt, föreslår styrelsen sådan ändring av vägstadgan, att frågan, huruvida arbetsplan skall fastställas, icke göres beroende av om företaget är upptaget som särskilt företag i flerårsplan. En sådan ändring aktualiseras genom styrelsens förslag till anslagsförenkling, enligt vilket anslaget till Förstärkning och förbättring av vägar, varifrån kostnaderna för ifrågavarande arbeten som regel bestridits och för vilket särskilda flerårsplaner icke behöver fastställas, framdeles skulle uppgå i det ifrågasatta enda anslaget till Vägbyggnad.

Yttranden.

Över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag har yttranden efter remiss avgivits av riksräkenskapsverket, länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Blekinge, Malmöhus, Västernorrlands och Norrbottens län samt länsvägnämndernas förbund.

Såsom framgår av den under angiven punkt i årets statsverksproposition lämnade sammanfattningen över remissyttrandenas innehåll har flertalet remissinstanser helt tillstyrkt styrelsens förslag. Blott riksräkenskapsverket och länsstyrelsen i Norrbottens län har anmält en i vissa avseenden avvikande mening. De har förordat en mindre långt gående anslagskoncentration, vilket i sin tur påverkar förslagen till ändring av vägstadgan. Länsstyrelsen i Jönköpings län har slutligen ifrågasatt ett par rent formella jämkningar i de av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna stadgeändringarna.

Föredraganden.

I viss anslutning till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (bil. 8, pt 9) på min föredragning föreslagit, att en förenkling fr. o. m. nästa budgetår genomföres av anslagstekniken beträffande den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten.

Det har därvid synts mig vara en åtgärd, som står i god överensstämmelse med utvecklingen på transportområdet, att i planläggnings- och anslagshänseende särskilja de nuvarande rikshuvudvägarna från övriga vägar. Med hänsyn till detta vägnäts betydelse för den långväga biltrafiken och till de särskilda rikssynpunkter, som får läggas på frågorna om dess förbättring och fortsatta utbyggnad, torde det vara sakligt moti-

verat, att rikshuvudvägarna särskiljes från övriga huvudvägar och behandlas som en grupp för sig. Till förhindrande av förväxling med begreppet huvudled enligt vägtrafikförordningen har den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna nya benämningen riksvägar synt mig vara att föredraga framför rikshuvudvägar och därför samtidigt böra genomföras.

Bestämmandet, vilka vägar som skall anses såsom riksvägar, torde i princip böra ankomma på Kungl. Maj:t.

Vid mitt ställningstagande i övrigt till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag har jag däremot ej helt kunnat biträda vad styrelsen föreslagit. Jag har sålunda icke velat medverka till att genom sammanförande med andra vägar avskaffa den särställning, som ödebygdsvägarna hittills intagit. Med hänsyn till de speciella intressen ödebygdsvägarna, vilka endast förekommer i de sju nordligaste länen, tillgodoser, har jag ansett, att denna vägkategori bör bibehållas och vid vägplanering och medelsanvisning handläggas för sig.

Vad angår de båda övriga grupperna av allmänna vägar, länshuvudvägar och bygdevägar, har avgörande skäl synt mig tala för att de begreppsmässigt såväl som i fråga om planläggning och medelsanvisning sammanföres till en grupp med benämningen länsvägar.

Jag har i enlighet härmed förordat, att de allmänna vägarna indelas i tre grupper, nämligen dels *riksvägar* avseende vägar, som är av synnerlig betydelse för den genomgående, långväga samfärdseln, dels *länsvägar*, till vilka skulle hänföras andra allmänna vägar än riksvägar och ödebygdsvägar, dels ock *ödebygdsvägar*, som skulle bibehålla sin nuvarande bestämning.

Denna föreslagna nya indelning av de allmänna vägarna föranleder ändring av 1 och 2 §§ samt 5 § första stycket vägstadgan.

Vid övervägande å ena sidan av önskemålen om förenkling av anslagstekniken och därmed sammanhängande administrativa lättnader samt å andra sidan av kravet på ett direkt inflytande via medelsanvisningen från statsmakternas sida över vägbyggnadsverksamhetens inriktning har jag funnit det riktigast att för närvarande stanna vid att även i anslagsanvisningen särskilja de tre kategorier av vägar, vari jag föreslagit, att det allmänna vägnätet skall indelas, och att jämväl i viss utsträckning skilja på medelsanvisningen för ombyggnads- och nyanläggningsverksamhet. Intresset av sistnämnda särredovisning hänför sig till läns- och ödebygdsvägarna, för vilka jag för den skull föreslagit särskilda nyanläggningsanslag. Medel till ombyggnad av dessa båda vägkategorier har däremot synt mig utan olägenhet kunna anvisas över ett gemensamt ombyggnadsanslag. I statsverkspropositionen har därför föreslagits följande fyra särskilda anslag för den statliga väg- och brobyggnadsverksamheten, nämligen Byggnad av riksvägar, Nyanläggning av länsvägar,

Nyanläggning av ödebygdsvägar samt Ombyggnad av länsvägar och ödebygdsvägar. För ett vart av de av mig sålunda föreslagna anslagen har särskild flerårsplan syntts böra upprättas att tjäna till ledning vid fördelning av beviljade medel.

Det nuvarande anslaget till Vägbeläggningar skulle alltså enligt mitt förslag uppgå i vägbyggnadsanslagen. Upprättandet av någon särskild flerårsplan för vägbeläggningsarbeten har under sådana förhållanden ej heller ansetts behöfligt i fortsättningen.

De broföretag, till vilkas kostnader medel utgått från anslaget till Byggande av broar och för vilka särskilda flerårsplaner upprättats, torde enligt vad jag anfört vid statsverkspropositionens avlåtande utan olägenhet kunna inrymmas i de egentliga vägbyggnadsanslagen samt därvid upptagas i flerårsplanerna för vägbyggnader, varvid bro jämte tillfartsvägar uppföres som ett företag. Något behov har åtminstone tills vidare ej synt mig föreligga av att därvid låta vissa storbroar jämte tillfartsvägar upptagas i särskilda flerårsplaner och att särskilt redovisa medelsbehovet för dessa broar.

I enlighet härmed skulle i fortsättningen i mån av behov upprättas och fastställas flerårsplaner för byggande av riksvägar, nyanläggning av länsvägar, nyanläggning av ödebygdsvägar samt ombyggnad av länsvägar och ödebygdsvägar. Häremot svarande ändring torde böra ske av 8 § första stycket vägstadgan.

För de arbeten, som hittills utförts med medel från anslaget till Förstärkning och förbättring av vägar, upprättas i de fall behov härav föreligger flerårsplan. Sådan plan fastställs emellertid ej, när den icke är obligatorisk enligt vägstadgan. Därest detta anslag enligt mitt förslag till förenklad anslagsteknik slopas, kommer förbättringsarbeten, i de fall dylika arbeten på grund av sin storleksordning anses böra upptagas som särskilda företag i flerårsplan, att inrymmas i de flerårsplaner, som föreslagits framdeles skola upprättas samt fastställas. Enligt bestämmelserna i 26 § andra stycket vägstadgan skulle detta medföra, att utställelse och fastställelse av arbetsplan för dessa företag måste ske, även i sådana fall då av omständigheterna klart framgår, att företaget icke kan lända någon till förfång. Ett dylikt förfarande skulle emellertid orsaka ett onödigt administrativt merarbete för därav berörda myndigheter och lokala organ. Med hänsyn härtill föreslår jag, att ifrågavarande bestämmelse i vägstadgan bringas i överensstämmelse med föreskrifterna i 15 § väglagen, så att frågan, huruvida arbetsplan för ett förbättringsarbete — även om detta ej är av mindre omfattning — eller mindre omlägningsarbete skall fastställas, icke göres beroende av om företaget är upptaget som särskilt företag i flerårsplan.

De föreslagna ändringarna i vägstadgan torde vid bifall till de i årets statsverksproposition framlagda förslagen till viss anslagsförenkling böra träda i kraft den 1 januari 1955.

I enlighet med vad nu anförts har inom kommunikationsdepartementet upprättats förslag till kungörelse om ändring i stadgan den 30 juni 1943 (nr 437) angående behandlingen av vissa vägfrågor (vägstadgan).

Föredraganden hemställer, att Kungl. Maj:t måtte besluta inhämta riksdagens yttrande över förslaget.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

W. Hammargren.